

Nyhedsbrev

Retspolitisk Forening – maj 2023

På Retspolitisk Forenings generalforsamling meddelte **Bjørn Elmquist**, at han nu – efter 20 år som formand – går ud af bestyrelsen. Det giver anledning til at sige stor tak til Bjørn, skriver bestyrelsesmedlem **Noe Munck**.

Efter generalforsamlingen blev foreningens pris, KAFKAT, overrakt til **Silas Dam**. Det kan du læse mere om i bestyrelsesmedlem **Marianne Olsens** artikel.

Den efterfølgende debat har Marianne Olsen også skrevet om.

Til sidst skriver bestyrelsesmedlem **Merete Kampmann** om et helt andet emne, nemlig **Diskriminationslinjen**, som Institut for Menneskerettigheder har lanceret.

Vi skylder Retspolitisk Forenings formand, Bjørn Elmquist, gennem 20 år stor tak

af Noe Munck, bestyrelsesmedlem i RPF

Bjørn Elmquist har efter 20 år som formand for Retspolitisk Forening fundet, at tiden er inde til overlade formandsposten og bestyrelsesposten til en anden. Bjørn fortsætter dog som et meget aktivt medlem af høringspanelet og af foreningen.

20 år er et imponerende åremål som formand. Også Bjørns forhåndskvalifikationer var enestående – man kan vanskeligt forestille sig en mere kvalificeret baggrund som formand. Bjørn var uddannet som jurist med en fortid i Udenrigsministeriet. Han blev et trænet mediemenneske som Danmarks Radios korrespondent i Bruxelles og som studievært for DRTV i Danmark.

Som medlem af Folketinget var Bjørn en indflydelsesrig retspolitisk ordfører for Det Radikale Venstre og medlem af Retsudvalget. Spændvidden var stor: Han var også formand for tingets Udenrigspolitiske Nævn.

Som 60-årig – på det tidspunkt, hvor andre begynder at overveje deres otium – kastede Bjørn sig over advokatgerningen. Ikke sjældent under en betydelig mediebevågenhed. Han havde ikke for ingenting en fortid i branchen. Bjørn førte en række vigtige principielle sager – ofte for

fortsættes s. 2

fortsat fra s. 1

mennesker, der ikke havde råd til advokatbistand. Listen er lang og rummer bl.a. sagen om Godhavnsdrene, der var blevet udsat for en umenneskelig behandling på Godhavn Børnehjem, sagen om Thule-grønlanderne, der blev fordrevet fra deres jord og ejendom, og sagen om regeringens overtrædelse af grundloven i forbindelse med Danmarks EU-medlemskab. Sager hvor enkeltpersoner eller grupper stod op mod magtfulde kræfter. For Bjørn var sagen det vigtige, salæret kom i anden række.

Bjørn gav sig også tid til at være formand både for Rådet for Menneskerettigheder og for Amnesty International.

Da Bjørn fyldte 80 år, trappede han efter venners anbefaling ned på en "almindelig 37 timers arbejdstid", men han fortsatte sine aktiviteter. Der er ikke mange 80-årige, der trapper ned på almindelig arbejdstid! Bjørn var og er et helt usædvanligt flittigt menneske.

Disse karaktertræk har også præget hans indsats som formand for Retspolitisk Forening, hvor han har ydet en imponerende indsats. Hans "hjerdebarn" var hørings-svarene, hvor han med en stor entusiasme sikrede kvaliteten af besvarelserne, og at de blev afleveret til tiden.

Bjørn Elmquist med bestyrelsens gave: "Kafka-hunden" af kunstneren Pontus Kjerrman, som også står bag RPF's pris KAFKATTEN (foto Merete Kampmann)

Som formand repræsenterede Bjørn foreningen ved talrige møder, debatarrangementer, radio- og TV-udsendelser mv. – altid præget af en stor viden og et stort engagement samt en ikke ubetydelig charme og humor.

Bjørn styrede bestyrelsens arbejde på forbilledlig vis ud fra sin opfattelse af, hvordan Retspolitisk Forening bedst burde virke.

Bjørn er en personlighed og ægte humanist, der altid har været optaget af at hjælpe de svageste medborgere ud fra en dyb respekt for individet – derfor også med et liberalistisk touch. Bjørn er retfærdighedens, menneskerettighedernes og retssikkerhedens utrættelige forkæmper. Dem er der ikke mange af blandt juristerne i vor tid – han tilhører nok en uddøende race – desværre.

Vi skylder ham stor tak.

Silas Dam har modtaget Retspolitisk Forenings hæderspris Kafkat 2023

af Marianne Olsen, bestyrelsesmedlem i Retspolitisk Forening

Den 22. april samledes gæster og medlemmer af Retspolitisk Forening for at fejre Silas Dam med hædersprisen Kafkat. Den blev han udpeget til for en enestående kamp mod bæltefiksering i psykiatrien, og for mere og bedre uddannet personale, der kan drage omsorg for psykiatriske patienters helbred.

En kamp for medpatienter

Det, der særligt udmærker den 23-årige Silas Dam, er at han kender forholdene indefra. Han har lært forholdene i psykiatrien at kende på den hårde måde og fået den europæiske Menneskerettighedsdomstols medhold i, at det er en krænkende behandling, han har været ude for. Den danske stat har indgået forlig med ham til 90.000 kr.

Silas Dam. Foto Julie Jeeg

Julie Jeegs tale til prismodtageren

Det blev Julie Jeeg, bestyrelsesmedlem i Retspolitisk Forening, der holdt talen ved overrækkelsen af Kafkat. Hun sagde bl.a.:

”Kære Silas, Du er en modig mand. Og du er en modig ung mand. I 2018 var du endnu yngre. Alligevel blev du i mere end 25 timer bæltefikseret og misforstået i din

fortsættes s. 4

fortsat fra s. 3

autisme. En oplevelse, du har fortalt om i flere sammenhænge. Som menneske i kontakt med

psykiatrien kan misforståelser have vidtrækkende konsekvenser, hvor man fx bliver fejlagnosticeret og fejlmedicineret og, som i dit tilfælde, Silas, helt urimeligt fastspændt i alt, alt for lang tid. Det har du Menneskerettighedsdomstolens ord for. Du kalder da også bæltfikseringen: at blive "umenneskeliggjort".

Alligevel stiger brugen af tvang over for børn og unge - og jeg tænker dig som ung dengang som 18-19-årig, selvom du måske formelt hørte til voksenpsykiatrien.

Hvem lytter til psykiaterne?

Psykiatere fortæller, hvordan de har måttet forlade den offentlige psykiatri for at overleve rent menneskeligt, og de beretter om de fejl, der oplagt sker i et presset system, hvor blandt andet sygeplejersker sættes til at diagnosticere patienter, selvom de ikke er uddannet til det. Læger, der presses til at udskrive patienter for tidligt for at skabe sengepladser til andre og med risiko for bl.a. selvskaade og selvmord.

Psykiater Peter Handest, der har trukket sig fra det offentlige system, fortæller til TV2 at han er glad, hvis der går en måned uden at han tænker på patienter, som han på grund af manglende kapacitet i det psykiatriske system måtte udskrive, og som begik selvmord. Dem tænker han fortsat på her 20 år senere.

En velfortjent pris til patienten, der giver håb

Men du har ladet TRYK avle MODTRYK. Du har kæmpet og kæmper fortsat. Du indgik forlig med den danske stat for at skåne andre mennesker for de lidelser, som du selv har gennemlevet. Du har siddet på iskolde Christiansborg Slotsplads denne vinter, dag efter dag, for at protestere mod bæltfiksering. Du giver håb midt i håbløsheden, og det har vi allesammen brug for. Vi kan alle blive syge, sårbare og have brug for omsorg og håb. Det håb er du med til at give os alle. TAK! Og varmt tillykke med denne velfortjente pris!"

Silas Dams mareridt er alles mareridt: at være bæltfikseret i 25 timer og 35 minutter uden tilsyn. Er der nogen, der kan holde ud bare at forestille sig den situation? Med Silas Dam har situationen skabt en helt. I sin takketale sagde han bl. a.:

Fremtidsdrømmen der brast

"2018 var et år, som ændrede hele mit liv.

Mine ambitioner var høje. Jeg var i gang med at færdiggøre min uddannelse på Høje-Taastrup Gymnasium og havde planer om at læse journalistik, så jeg kunne flytte til Amerika og søge arbejde hos The Washington Post. Det var mit mål at lave aktivisme på højeste plan - at skrive artikler der ville blive læst af millioner af folk, hvor jeg afslører menneskerettighedskrænkelser og regeringsorganiseret magtmisbrug. Jeg havde en drøm om at hjælpe folk. En drøm om at gøre en forskel. En smuk drøm, som langsomt faldt fra hinanden, da jeg blev ramt af depression.

fortsættes s. 5

fortsat fra s. 4

Depressionens mareridt

Depressionen førte til en langvarig psykiatrisk tvangsindlæggelse. Indlæggelsen førte til magtanvendelser. Magtanvendelserne førte til traumer. Og traumerne førte til, at jeg droppede ud af gymnasiet og opgav min drøm om at blive journalist. Da jeg blev udskrevet, havde jeg det værre end nogensinde før. Mareridt om bæltefiksering hjemsøgte mig. Jeg hadede min svaghed. Jeg hadede min depression. Jeg hadede min dumme, syge hjerne, som blev ved med at sætte begrænsninger for mig.

Håbets udvej

Men selv i den mørkeste periode, var der noget i mig, som fik mig til at kæmpe videre. Måske kunne jeg ikke længere blive journalist, men jeg havde stadig en drøm om at gøre en forskel. Jeg måtte bare finde en anden måde at gøre det på. En retssag, der potentielt kunne påvirke tusindvis af mennesker, som har oplevet psykiatriens magtmisbrug på egen krop.

Patienters rettigheder var ringere end kriminelles, men...

Så da jeg en dag blev ringet op af min advokat og fortalt, at regeringen ville indgå forlig, greb jeg chancen og gjorde noget, som ingen andre borgere her i landet har gjort. Jeg fortalte regeringen, at jeg var ligeglad med penge. At jeg kun ville indgå i forlig, såfremt jeg fik et lovforslag bragt op i Folketinget. Et forslag, som gik ud på, at der skulle indføres notatpligt hvert kvarter, så længe en psykiatrisk patient er bæltefikseret.

I vores fængsler har der altid været notatpligt hvert kvarter, når en indsat er fikseret. Hvorfor skulle psykiatriske patienter have færre rettigheder end kriminelle? Efter et succesfuldt møde med SF's psykiatriordfører, lykkedes det endelig. Der blev stillet et ændringsforslag, og den 21. december 2021 blev det enstemmigt vedtaget, at der skulle indføres notatpligt hvert kvarter på alle psykiatriske afdelinger.

Den opfyldte drøm - trods alt

Nogle gange er der stadig en lille dæmon inde i mit hoved, som fortæller mig, at jeg ikke er god nok. Jeg kæmper stadig med PTSD, og jeg har stadig depressive perioder, hvor alting føles håbløst. Men når jeg har det allerværst, så tænker jeg tilbage på alt det, jeg har opnået. Folk som jeg har formået at hjælpe til trods for mine traumer og psykiske udfordringer.

I 2018 havde jeg en drøm om at gøre en forskel. I dag kan jeg sige, at min drøm er gået i opfyldelse.

Det kan godt være, at det bliver en livslang kamp. Men det er en kamp, som jeg er villig til at tage på mig. Og så længe jeg ikke er den eneste der kæmper, så tror jeg på, at kan lade sig gøre.”

(Du kan læse hele Silas' tale på vores hjemmeside [Silas Dams takketale](#))

Er psykiatrien henvist til lappeløsninger?

af Marianne Olsen, bestyrelsesmedlem i Retspolitisk Forening

Efter prisoverrækkelsen var der en livlig debat om psykiatriens tilstand under titlen "Er psykiatrien henvist til lappeløsninger?" Det blev gang på gang understreget at det er et forsømt område i Sundhedsvæsenet, der, som alle ved, i øvrigt har det elendigt. Det var lykkedes Retspolitisk Forening at samle tre personer med ubestridelig kompetence og integritet.

Foruden Silas Dam selv, der med sine emner åbnede debatten, deltog formanden for SIND, Mia Kristina Hansen, psykiatrisk overlæge Signe Wegmann Düring, bestyrelsesmedlem i Dansk Psykiatrisk Selskab og tidligere økonomisk vismand Christen Sørensen.

Psykiatrisk overlæge Signe Wegmann Düring, prismodtager Silas Dam, formanden for SIND Mia Kristina Hansen og tidligere økonomisk vismand, Christen Sørensen deltog i debatten. Foto: Julie Jeeg

Og hvad skal vi så gøre ved det?

Med stor empati fortalte de to af paneldeltagerne, der til hverdag arbejder med psykiske lidelser om, hvordan deres personlige erfaringer gav grundlag for at foreslå nogle helt grundlæggende forbedringer.

Sagkyndigt og uanmeldt tilsyn – eller er der Potemkinkulisser i psykiatrien?

Alle tilsyn i psykiatrien foretages anmeldt, så personalet i forvejen kan få omgivelserne til at se acceptable ud. Vi befinder os altså bogstavelig talt i en slags 18. århundrede, hvor den berygtede Potjomkin for at imponere kejserinde Katarina den store, havde sat kulisser af landsbyer på hendes

fortsættes s. 7

fortsat fra s. 6

vej, da hun besøgte nogle nyerebrede områder ved Sortehavets kyst. Sådan skal det naturligvis ikke være. Der skal for det første komme uanmeldte besøg, og for det andet skal det ske meget hyppigere – og så skal chefen være til stede under besøgene, selv om de er uanmeldte. Det skal gøres straks, så man for fremtiden kan undgå at patienterne bliver fejlbehandlet.

Afstigmatisering

Det er afgørende, at man i civilsamfundet bliver undervist i, hvad psykiatriske lidelser er, at patienterne er ufarlige, ligesom man kan se patienter med somatiske, fysiske lidelser uden at blive forskrækket: Mange der ikke har været i forbindelse med psykisk syge, tror at de er farlige. Men faren er et helt andet sted. Når man er psykisk syg, men fejlagnosticeret eller mangler omsorg og pleje i sin sygdom, bliver man til fare både for sig selv og sine omgivelser. Det genkender vi også fra somatiske sygdomme. Så der er intet mærkeligt i, at man i psykiatrien har brug for professionel behandling. Det væsentlige for alle slags patienter er at blive set på som ligeværdige i stedet for at blive betragtet som en anden slags væsen.

Den enkelte og husordenen

Det gamle begreb 'husorden' er principielt afskaffet, men i realiteten gør den sig stadig gældende på mange afdelinger, hvor man – sikkert på grund af for små bemændinger – henregner alle patienter til den samme kategori, så at sige 'putter dem i samme kasse'. Men som det blev sagt: Der er kun én kasse, der passer til enhver, det er den sidste kasse, vi bliver lagt i! Det er vigtigt at tage hensyn til hver enkelt patient som det menneske, han/hun er i realiteten – en person med sine helt unikke udfordringer.

Og økonomien

Christen Sørensen stod for den sidste del af debatten: Han påviste via nogle let forståelige slides og grafer, at økonomien tillader alle de ønskelige forbedringer: Danmark har et kæmpe overskud på betalingsbalancen. På foreningens hjemmeside kan man se dokumentationen (i højre side på www.retspolitik.dk): "Hele historien med Store bededag er fuldstændig overflødig," sagde han. Men hans fremhævelse af landets økonomiske tilstand er upopulær både blandt politikere og i medierne. "Det er hænder, vi mangler, og det er et politisk problem – vi mangler, kort sagt handling."

Hånd og arbejdslyst

Med en ildsjæl som årets prismodtager får politikerne først fred den dag, de for alvor griber til handling i stedet for at sidde på de hænder, der skal i arbejde!

Debatten var vel besøgt. Publikum var dybt berørt, og Retspolitisk Forenings formand, Bjørn Elmquist, var som sædvanlig en klog debatleder, der krydrede replikkerne med et par velgørende bemærkninger indimellem.

(både denne artikel og artiklen om prisoverrækkelsen kan også læses på netmediet www.sameksistens.dk)

Diskriminationslinjen

af Merete Kampmann, bestyrelsesmedlem i Retspolitisk Forening

Institut for Menneskerettigheder har taget et nyt initiativ i bestræbelserne på at bekæmpe diskrimination. Direktør Louise Holck skriver:

I Danmark er diskrimination ulovligt. Både menneskerettighederne og dansk lovgivning forbyder det; rettigheder og friheder gælder alle.

Alligevel får Institut for Menneskerettigheder jævnligt opkald fra mennesker, der har været udsat for ulovlig forskelsbehandling. Vi ved, at det gælder flere end dem, vi taler med, men ikke alle reagerer. Måske tvivler de på, at det nytter at rejse en sag. Måske er de usikre på, hvad diskrimination egentlig er, og hvor de kan søge hjælp og råd.

Det vil vi gerne lave om på, for alle har ret til retfærdighed.

*Derfor styrker vi nu indsatsen mod diskrimination og relancerer i dag vores telefonrådgivning under navnet **DISKRIMINATIONSLINJEN**.*

På telefon 3269 8666 kan alle, der har været udsat for diskrimination, få gratis telefonrådgivning. Vores rådgivere kan for eksempel hjælpe med at vurdere, om en sag kan rejses ved Ligebehandlingsnævnet, eller hjælpe med at indlede dialog mellem parterne.

Samtidig sætter vi ekstra ressourcer af til at nå ud til de dele af befolkningen, der er mest udsat for diskrimination.

I Danmark går vi nemlig glip af vigtige bidrag til samfundet, når mennesker bliver sorteret fra eller behandlet ringe på grund af deres alder, handicap, seksualitet, race, religion, etniske oprindelse, køn, kønsudtryk, kønsidentitet eller køns karakteristika.

Diskrimination findes, hvor vi går på arbejde eller i skole, søger bolig, bevæger os ud i nattelivet eller møder danske myndigheder.

Det vil altid kræve et vist mål af overskud og ressourcer hos den enkelte at søge om retfærdighed, men ingen behøver at gøre det alene. Der er nemlig hjælp at hente hos os.

Del gerne det budskab, og inden du scroller videre, så gem Diskriminationslinjens nummer i din telefonbog, [3269 8666](tel:32698666).

Læs mere her: <https://menneskeret.dk/diskriminationslinjen>

Retspolitisk Forenings historie

Retspolitisk Forening blev stiftet i 1978 (som Dansk Retspolitisk Forening) af jurister, jurastuderende og andre med interesse i den retspolitiske debat. Foreningens formål er at sikre og udbygge borgernes retssikkerhed, demokratiske friheder og sociale rettigheder med særlig vægt på at bedre svagere stilledes retlige situation.

Retspolitisk Forening forholder sig aktivt, kritisk og konstruktivt til den retspolitiske udvikling. Foreningen er politisk uafhængig. Det er svært at få folk til at bekymre sig om retssikkerhed, demokratiske og sociale rettigheder, som Retspolitisk Forening arbejder for. Det minder om følgende paradoks: Når vi ser et barn løbe med en saks, bliver vi bange, råber stop og forsøger at forhindre en ulykke. Men når vi læser om atombomber, der kan dræbe millioner af børn, får det os – i bedste fald – til at ryste på hovedet et kort sekund. Sådan er det også med retssikkerhed og rettigheder. Det er først, når vi står over for en virkelig og konkret situation, at det går op for os, hvad retssikkerhed egentlig betyder - og hvorfor retssikkerhed er så vigtigt for et velfungerende samfund. Det er her vi må huske på, at det aldrig er for sent at gøre en forskel.

Retspolitisk Forening afgiver mange høringsvar

Et af RPF's fokusområder er høringsvar. Man kan løbende følge med i høringsvarene på vores hjemmeside www.retspolitik.dk. Her lægger vi en lille omtale på forsiden og lægger selve høringsvaret ind under "Høringsvar 2023". Ældre høringsvar kan findes under "Arkiv".

Vi vil rigtig gerne være flere til at besvare høringerne. Er du interesseret i at deltage – inden for det område, der har din interesse – kan du skrive til sekretær@retspolitik.dk.

Vil du vide mere – besøg vores hjemmeside

www.retspolitik.dk

[eller følg os på Facebook og Instagram](#)